

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

Με αφορμή την Διεθνή Μέρα Μνήμης
των Θυμάτων του Ολοκαυτώματος
επισκεπτόμαστε τη νέα Δημοτική
Βιβλιοθήκη της Νέας Σμύρνης που υπήρξε
στην Κατοχή το καταφύγιο της εβραϊκής
οικογένειας του Σαμ Μοδιάνο.

Της **Μαργαρίτας Πουρνάρα**
Φωτογραφίες: **Βαγγέλης Ζαβός**

← Στο υπόγειο της σημερινής βιβλιοθήκης, στο λεβητοστάσιο, έμεινε κρυμμένη για 15 μήνες η οικογένεια του Σαμ Μοδιάνο κατά τη διάρκεια της Κατοχής, διαφεύγοντας από τους ναζί.

Όπως συμβαίνει πολλές φορές, τα ωραία δημοσιογραφικά θέματα εμφανίζονται ξαφνικά, εντελώς τυχαία. Κατηφορίζοντας με τον Νίκο Βερνίκο την οδό Αϊδινίου, πολύ κοντά στο σπίτι μου στη Νέα Σμύρνη, κοντοστάθηκε μπροστά σε ένα κομψό αρχοντικό. Το σπίτι έστεκε πεισματικά μόνο του ανάμεσα στις πολυκατοικίες, σαν μοναδικός επιζήσας της παλιάς οικιστικής φυσιογνωμίας μιας γειτονιάς που είχε κάποτε εκατοντάδες μονοκατοικίες.

«Ξέρεις τι είναι αυτό το κτίριο» με ρώτησε. Και βέβαια ήξερα. Επρόκειτο για την ολοκαίνουργια Δημοτική Βιβλιοθήκη. «Πο πριν, όμως, ήταν το πατρικό σπίτι του παππού μου, συμπλήρωσε εκείνος και μου έδειξε το σύμπλεγμα των αρχικών γραμμάτων που ήταν χαραγμένα στη σιδερένια πόρτα.

ΤΟ ΙΣΤΗΡΙΟ ΛΕΒΗΤΟΣΤΑΣΙΟ

Συνέχισε: «Ξέρεις, εδώ κρύφτηκε στην Κατοχή η οικογένεια του Σαμ Μοδιάνο, των Εβραίων φίλων του παππού και της γιαγιάς μου. Πάμε μέσα να σου δείξω». Χωρίς πολλά λόγια, με άρπαξε από το χέρι, διηγήθηκε στα βασικά την ιστορία στους οσαυμένους αλλά ευγενείς νεαρούς υπαλλήλους στο γραφείο της εισόδου και μέσα σε ένα λεπτό βρεθήκαμε σε ένα στενό δωμάτιο,

το παλιό λεβητοστάσιο. «Ήταν ένα από τα πρώτα σπίτια στο λεκανοπέδιο που είχε κεντρική θέρμανση από την ημέρα που χτίστηκε», μου εξήγησε. «Εδώ, στο υπόγειο, ήταν ο λέβητας που έβγαζε η κρυψώνα τους από τον Αύγουστο του 1943 μέχρι και τον Οκτώβριο του 1944. Έτσι κατάφεραν και επέζησαν των διωγμών. Όμως, το αστέιο με το σπίτι αυτό είναι ότι κατάφερε και το ίδιο να γλιτώσει τους "διωγμούς" της ανταρτοχής τη δεκαετία του '30, επειδή κηρύχθηκε διατηρητέο».

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Το επόμενο ραντεβού μας δόθηκε πάλι στη «Βίλα Βερνίκου», αυτή τη φορά και με τον Μίκυ Μοδιάνο, τον εγγονό του Σαμ και τον Νίκο Βερνίκο, ώστε να μου αφηγηθούν αυτό το συγκινητικό

γεγονός της διάσωσης. Ο Μίκυ είχε φέρει μαζί του παλιές οικογενειακές φωτογραφίες και έγγραφα, ενώ ο παππούς και η γιαγιά του Νίκου Βερνίκου υπήρχαν σε μια ωραία μεγάλη φωτογραφία στη Βιβλιοθήκη. Στην αποκατάσταση του κτιρίου διατηρήθηκαν, άλλωστε, οι ταπετσαρίες και ένα τμήμα της μεγαλοαστικής του επίπλωσης.

«Οι Μοδιάνο είναι Γεφροδίτες που προέρχονται από το Λιβόρνο και μέλη τους εγκαταστάθηκαν στη Θεσσαλονίκη. Ο παππούς μου Σαμ μιλούσε άπαιστα γαλλικά και αγγλικά. Από πολύ νωρίς του είχε μπει το μικρόβιο της δημοσιογραφίας. Αρχικά έγραφε για γαλλόφωνες εφημερίδες της πόλης και στο τέλος άνοιξε τη δική του, που λεγόταν «Le Progress». Λίγο πριν ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, μάλιστα, έγινε και ανταποκριτής του

Reuters, δαμόνοιο κυνηγός της ειδη-
σης, ήταν πάντοτε καλά δοκιμαμένος
και είχε αντίληψη των πραγματικών.
Αυτή η ενεργητική στάση προς τη
ζωή αποδείχθηκε σωτήρια την κρίσι-
μη στιγμή της εισβολής των ναζί στη
Θεσσαλονίκη, που έπαισαν την έκδο-
ση της εφημερίδας του, λέει ο Μίκυ.

«Ο Ιταλός πρόξενος Τζουζέπε
Καστρούτσιο τον ενημέρωσε ότι
διατρέχει κίνδυνο και ο Σαμ πήρε
αμέσως την απόφαση να πάει με τη
σύζυγό του Νέλλα και τους γιους του,
Λέλο και Μάριο, στην Αθήνα, που
ήταν ακόμη σε ιταλική κατοχή. Εκεί,
οι τρεις τους, πλην του Λέλο, που φυ-
γαδεύτηκε στη Σμύρνη και από εκεί
στη Νότιο Αφρική για να γίνει πιλό-
τος της βρετανικής RAF, κρύφτηκαν
στο πατρικό σπίτι της οικογένει-
ας Βερνίκου. Υπήρξαν στενοί φίλοι

της θυγατέρας του Νίκου Βερνίκου,
Έλλη, και του συζύγου της Νίκου Σα-
νίκου, προσέχει ο εγγονός του Σαμ
και γιος του Λέλο.

Συμπληρώνει: «Μεγάλη βοήθεια
εκοίταξαν και από τον τότε διευθυ-
νή της Ασφάλειας, Άγγελο Έβερτ, ο
οποίος τους έδωσε ψεύτικες ταυτό-
τητες, στις οποίες εμφανίζονταν ως
χριστιανοί ορθόδοξοι. Έτσι, ο Σαμ
Μοδιάνο έγινε Στέφανος Μαυρίδης,
μας και όλα του τα ποικίλα είχαν
κεντημένο το αρχικό "Σ.Μ.". Για να
μπορεί να βγαίνει έξω, πήγαινε τακτι-
κά στη γειτονική εκκλησία του Αγίου
Ανδρέα, μέχρι που έγινε ακόμα και
έφορος ώστε να μην τραβή την προ-
σοχή. Τελικά, παρά τις τεράστιες δυ-
σκολίες, οι δικοί μου κατάφεραν να
βγουν αλώβητοι από τους δειγμούς,
χάνοντας όμως πάρα πολλά μέλη των

Κ Η καινούργια βιβλιοθήκη της
Νέας Σμύρνης, που στεγάζεται
στο πατρικό σπίτι του παππού
του Νίκου Βερνίκου.

† Στο υπόγειο βρίσκεται το
λεβητοστάσιο, όπου έζησε η
οικογένεια Μοδιάνο στην Κατοχή.

οικογενειών τους τόσο από την πλευ-
ρά του παππού όσο και της γιαγιάς».

Ο Νίκος Βερνίκος προσθέτει ότι
θυμάται, ως παιδί, τον Σαμ Μοδιάνο
να επισκέπτεται σε αυτό το σπίτι τους
δικούς του και να αφηγείται αυτή την
ιστορία της Κατοχής. «Συνέχισαν να
είναι εξαιρετικά αγαπημένοι μέχρι τέ-
λους, και μάλιστα οι Μοδιάνο έκαναν
όλες τις απαραίτητες κινήσεις ώστε
να αναγνωριστούν οι Βερνίκου και οι
Σανίκου ως δίκαιοι των Εθνών από το

Ίδρυμα του Γιαντ Βασόφ για τη μνήμη των Μαρτύρων του Ολοκαυτώματος. Πρόκειται για τον θεσμό του κράτους του Ισραήλ που επιβραβεύει όλους όσες έβαλαν τη ζωή τους σε κίνδυνο για να γλιτώσουν τους κατατρεγμένους Εβραίους από τους ναζί. Σήμερα υπάρχουν σχεδόν 350 Έλληνες δικαιούχοι των Εθνών. Πιστεύω ότι η πράξη της διάσωσης των Μοδιάνο ήταν κάτι που απέρρευε από τις οικογενειακές μας αρχές. Πάππου προς πάππου, η ελευθερία, η δημοκρατία, ο σεβασμός στον άλλο είναι οι αξίες με τις οποίες γαλουρούνται τα μέλη της οικογένειας. Και δεν είναι τυχαίο ότι τρεις διαδοχικές γενιές Βερνίκων έχουν φιλοκαστεί για τα πολιτικά τους φρονήματα, με

τελευταίους εμένα και τον αδελφό μου Γιώργο στην Επταετία.

ΣΤΟ ΥΠΟΓΕΙΟ

Η επίσκεψή στον μικροσκοπικό χώρο του λεβητοστασίου είναι μια συγκινητική στιγμή για τον Μίκυ Μοδιάνο. Όσο ο πατέρας του ήταν πιλότος της RAF, οι δικιοί του ήταν κρυμμένοι μέσα σε αυτό το δωμάτιο. Σήμερα, του φαίνεται αδιανόητο ότι εξακολουθούν να υπάρχουν αρνητές του Ολοκαυτώματος της τεκμηριωμένης βιογραφικού τύπου εξόντωσης έξι εκατομμυρίων ψυχών. Ως δραστήριο μέλος της σημερινής εβραϊκής κοινότητας, ο Μοδιάνο φροντίζει να περάσει η μνήμη από

τη μια γενιά στην άλλη: «ιδιαίτερα τώρα που λιγοστεύουν οι επιζήσαντες, είναι η πιο κρίσιμη στιγμή να μείνει ζωντανή η ιστορία των στρατοπέδων συγκέντρωσης». Ο Σαμ Μοδιάνο συνέχισε να είναι ανταποκριτής των βρετανικών μέσων μετά τον Πόλεμο, όπως και ο γιος του Μάριος, Βραβύτηκαν με τον τίτλο ΟΒΕ από τη βασίλισσα Ελισάβετ και έζησαν μια γεμάτη ζωή. Μια από τις λίγες ιστορίες με καλό τέλος σε μια εποχή που γέννησε τη φρίκη.

Όσο για τη Δημοτική Βιβλιοθήκη, θα αποκτήσει μια τιμητική πλακέτα που θα ενημερώνει το αναγνωστικό κοινό γι' αυτήν την κατάθεση ανθρωπιάς που σχετίζεται με το κτίριο. ■

↑ Ο Μίκυ Μοδιάνο και ο Νίκος Βερνίκος στο σπίτι όπου θεμελιώθηκε η σπουδαία σχέση των προγόνων τους.

«Ιδιαίτερα τώρα που λιγοστεύουν οι επιζήσαντες, είναι η πιο κρίσιμη στιγμή να μείνει ζωντανή η ιστορία των στρατοπέδων συγκέντρωσης», λέει ο Μίκυ Μοδιάνο.